

Deklarācija par arhīvu, bibliotēku, muzeju un kultūras mantojuma vietu aizsardzību bruņotu konfliktu un politiskas nestabilitātes laikā

2024. gada 30. maijā

2024. gada maijā aprit 70 gadi, kopš pieņemta 1954. gada Hāgas Konvencija par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā, kas ir pirmais starptautiskais līgums, kurā uzmanība tiek pievērsta īpaši šim jautājumam. Mūsdienās daudzi sāpīgi pēdējā laika notikumi, strauji vērsties plašumā, ir izraisījuši milzīgus cilvēku upurus un kaitējumu pasaules kultūras un dokumentārajam mantojumam.

Starptautiskā arhīvu padome (*ICA*), Starptautiskā muzeju padome (*ICOM*), Starptautiskā pieminekļu un ievērojamu vietu padome (*ICOMOS*) un Starptautiskā bibliotēku asociāciju un institūciju federācija (*IFLA*) pauž dziļas bažas par pieaugošo dzīvības un kultūras mantojuma iznīcināšanu bruņotu konfliktu un politiskās nestabilitātes dēļ.

Mēs esam pret dzīvību zaudēšanu, un vēlreiz apliecinām, ka prioritāte ir aizsargāt visus cilvēkus. Mēs arī paužam nosodījumu par uzbrukumiem muzejiem, arhīviem, bibliotēkām un kultūras mantojuma vietām un to iznīcināšanu, jo tās ir nozīmīga un unikāla konfliktā cietušo tautu kultūras sastāvdaļa. *ICA*, *ICOM*, *ICOMOS* un *IFLA* aicina visas konfliktā iesaistītās puses cienīt un aizsargāt bibliotēkas, arhīvus, muzejus un kultūras mantojuma vietas.

Mēs atgādinām, ka viss kultūras un dokumentārais mantojums ir nepieciešams mūsu sabiedrības izdzīvošanai, un tā efektīvai aizsardzībai ir svarīga pastāvīga starptautiska un starpnozaru sadarbība. Šim mērķim četras organizācijas 1996. gadā izveidoja Starptautisko Zilā vairoga komiteju, kurā sadarbojas, lai sagatavotos un reaģētu uz ārkārtas situācijām, kas var ietekmēt kultūras mantojumu.

Visu šo ārkārtas situāciju laikā mūsu bibliotēkas, muzeji, arhīvi un kultūras mantojuma vietas pierādīja, cik liela nozīme tām ir materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma aizsardzībā un veicināšanā, kā arī kopienu saliedēšanā. Kultūra ir būtisks atkopšanas un miera veicināšanas elements.

Arhīvi un dokumenti sniedz liecības par pagātņi un tagadni un veicina pārredzamāku sabiedrību un demokrātijas stiprināšanu. Tie aizstāv atmiņu, patiesību un taisnīgumu, un tiem ir izšķiroša nozīme cilvēktiesību pārkāpumu dokumentēšanā. Miera laikā tie ir būtiski svarīgi, lai atjaunotu sabiedrību un nostiprinātu mieru, palīdzētu cilvēkiem atjaunot savu dzīvi, noskaidrotu faktus un sniegtu uzticamus pierādījumus.

Muzeji ir aktīvi dalībnieki kultūras mantojuma saglabāšanā, aizsardzībā un izplatīšanā un tādējādi tiem ir svarīga loma kopienu saliedēšanā gan krīzes, gan miera laikā. Tādēļ muzejiem un to krājumiem ir nozīme ne tikai to kultūras un izglītības misijas dēļ, bet arī sociālās un ekonomiskās lomas īstenošanā, nodrošinot piekļūstamību plašai auditorijai un nākamajām paaudzēm, kā arī veicinot vietējo attīstību.

Bibliotēkas ir telpas, kas savieno pagātni, tagadni un nākotni. Tās ir centri kopienas veidošanai un to pakalpojumi sniedz labumu cilvēkiem visas dzīves garumā, jo īpaši visneaizsargātākajiem sabiedrības locekļiem. Bibliotēku un to krājumu iznīcināšana ir tiešs mēģinājums izdzēst identitāti, atmiņu un telpu, kas paredzēta, lai cilvēki sanāktu kopā samierināšanās gaisotnē. Bibliotēkas ir jāaizsargā, lai atbalstītu cilvēktiesības uz piekļuvi informācijai, vārda brīvību un līdzdalību kultūras dzīvē.

Kultūras mantojuma vietas nav tikai pieminekļi un ievērojamas vietas, bet arī plašas kompleksas teritorijas, ainavas, vide un to nemateriālās dimensijas. Mantojums pieder visiem: vīriešiem, sievietēm, bērniem, pamatiedzīvotājiem, etniskajām un minoritāšu grupām. Tas aptver gan senatni un mūsdienas, gan laukus un pilsētas, gan ikdienu un eliti, ietverot vērtību sistēmas, ticējumus, tradīcijas un dzīvesveidu, kā arī lietojumu, paražas, praksi un tradicionālās zināšanas. Lai saglabātu to nozīmi, integritāti un autentiskumu, ir nepieciešama uz cilvēkiem orientēta un tiesībās balstīta pieeja.

Tādējādi mūsu organizācijas kopīgi atgādina, cik svarīgi ir aizsargāt kultūras un dokumentāro mantojumu kā būtisku kultūras tiesību sastāvdaļu un pauž kopīgu nostāju, ka kultūras un dokumentārā mantojuma jomas profesionāļiem ir būtiska loma miermīlīgas, ilgtspējīgas un kopīgas nākotnes veidošanā. Arhīvistu, bibliotekāru, muzeju un kultūras mantojuma speciālistu izmantojamie resursi, lai aizsargātu viņu pārziņā esošos materiālus kara apstākļos. Tāpēc mēs aicinām visus konfliktā iesaistītos cienīt šo profesionāļu darbu un aizsargāt viņu dzīvību un neaizskaramību.

Sīkāku informāciju par deklarāciju parakstījušām organizācijām skatīt:

Starptautiskā arhīvu padome (ICA – www.ica.org)

Starptautiskā muzeju padome (ICOM – www.icom.museum)

Starptautiskā pieminekļu un ievērojamu vietu padome (ICOMOS – www.icomos.org)

Starptautiskā bibliotēku asociāciju un institūciju federācija (IFLA – www.ifla.org)